

PROGRAM PODPORY
ČESKÉHO
KULTURNÍHO
DĚDICTVÍ
V ZAHRANIČÍ

Závěrečná zpráva o působení učitele u krajanů

Školní rok: 2020/2021

Destinace (země, místo): Rusko, Novorossijsk

Jméno, příjmení: Tamara Bartková

Místa působení

Kurzy českého jazyka probíhají na dvou místech. Mé hlavní působiště je v obci **Kirillovka**, na předměstí Novorossijsku. Sídli zde český krajanový spolek *Mateřídouška*. Jednou týdně dojíždím na vyučování do města **Anapa**, kam dochází studenti z Anapy, blízké Varvarovky a přilehlých dalších obcí.

Žáci

Vyučování neprobíhá ve škole, pouze fakultativně v rámci českého spolku *Mateřídouška*.

V Anapě se kurzů českého jazyka účastní 6 dospělých (30 až 75 let). V Kirillovce je to 23 studentů ve věku 14 až 19 let a 16 dospělých (20 až 65 let). Z hlediska pokročilosti je skupina v Anapě smíšená, v Kirillovce jsou čtyři skupiny: skupina začátečníků, skupina mírně pokročilých, skupina středně pokročilých a skupina pokročilých. Každá skupina má 4 vyučovací hodiny týdně, rozdělené do dvou bloků.

Počty studentů v průběhu školního roku kolísají. Žáci nejsou bilingvní, češtinu se učí jako cizí jazyk. Studenti jsou buď z rodin s českými předky a chtějí udržovat kontakt s českým prostředím a českými tradicemi, nebo plánují studia či pobyt v Česku.

Výuka

Při výuce používám Češtinu *expres A1, A2, A3 a A4 (Holá, Bořilová)*, u poslední pokročilé skupiny Češtinu pro cizince B2 (Kestřánková, Hlínová, Pečený, Štěpánková).

Příležitostně čerpám materiály z dalších učebnic a zdrojů (*Easy Czech, Communicative Czech, Chcete mluvit česky, 333x česky, Interaktivní čeština, Let's speak Czech*, internet, časopisy, texty písní, beletrie, filmy, hry a další). Využívám také pro různé aktivity české pohádkové loutkové divadlo.

Na všech úrovních se snažím o upevnění a procvičení slovní zásoby i gramatiky přirozenou cestou během konverzace a prezentací žáků, pomocí vyhledávání a využití informací na internetu. Seznamuji studenty s českými reáliemi, historií, literaturou, hudbou a filmovou tvorbou.

Aktivity mimo výuku

Divadelní spolek *Fimfárum* – v letošním roce jsme představili známou divadelní hru Karla Čapka, *R. U. R.*, která obohatila světové jazyky o nové slovo „robot“. Drama slaví v tomto roce 100 let od uvedení na scénu. Je to zatím náš nejdelší a nejsložitější divadelní pokus, náročný jak na čas všech ochotníků, tak na pochopení a naučení textu. Toto dílo Karla Čapka, tak jako i jeho další, vyráží dech svou aktuálností v době, kdy se stále častěji diskutuje o plusech a mínusech rozvoje a využití umělé inteligence.

Během představení jsem použila hudební motivy skladeb Jaroslava Ježka „*Bugatti Step*“ a „*Život je jen náhoda*“. Pro diváky, kteří nerozumí česky, jsem tentokrát zvolila místo titulků promítaných na plátno, formu čtení obsahu před každým jednotlivým dějstvím, což si příchozí velmi pochvalovali a ohodnotili jako lepší variantu, která je nerozptyluje při sledování herců.

I když většinou vybírám pro naše divadelní představení lehčí žánr s komediálními nebo pohádkovými prvky, drama *R. U. R.* pohltilo svým tématem nejen naši hereckou skupinu, ale také přítomné diváky.

Pěvecký soubor *Kytice* – soubor se účastní různých festivalů a akcí národnostních menšin v Novorossijsku a okolí, zpívá na oslavách českých svátků pořádaných *Mateřidouškou*. *Kytici* hudebně řídí muzikoložka a současná předsedkyně spolku, Jekaterina Kralina. Já opravuji texty, společně se studenty je také překládáme a objasňuji některé zapeklitější významy. Nacvičuji se zpěváky správnou výslovnost a dodržování délek.

Soubor *Kytice* také pravidelně vystupuje na Krajském festivalu v Praze. Tato tradice byla v letošním školním roce narušena celosvětovou situací a opatřeními v souvislosti s pandemií.

Workshopy -- jsou většinou tematicky spojené s tradičními českými svátky nebo ročním obdobím. Kromě podzimní výroby aranží a svítilen jsem pořádala několik workshopů se zimní tematikou. Vyráběli jsme adventní věnce, ozdoby na stromeček. Na jaře jsme společně barvili velikonoční vajíčka starým přírodním způsobem v cibulových slupkách. Další jarní workshop jsme zdobili květináče květinovými motivy.

Filmový klub – promítání českých filmů, dokumentů a pohádek pro děti. Letos jsme uspořádali dva filmové festivaly českých filmů. Podzimní a letní.

V říjnu český klub Mateřidouška uspořádal pro milovníky filmu, českého jazyka a kultury, tradiční **Podzimní festival českých filmů**. Jako první byla divákům představena komedie „**Ženy v běhu**“, režiséra a scénáristy Martina Dvorského, o ženě, která se rozhodla vyplnit poslední vůli zemřelého muže – zaběhnout maratón. A to ne sama, ale se svými třemi dcerami, které měly zpočátku úplně jiné plány. Dalším filmem, který mohli zhlédnout hosté festivalu, byl v Česku již kultovní snímek „**Samotáři**“, zaměřený na mladší publikum. Tragikomický příběh sedmi mladých lidí, samotářů v davu, byl natočen podle scénáře Petra Zelenky. Třetí film, promítaný v rámci festivalu, byl věnován památce nedávno zesnulého režiséra Jiřího Menzela. Vybrali jsme jeho snímek „**Ostře**

sledované vlaky“, natočený podle předlohy spisovatele Bohumila Hrabala, za který získal v roce 1966 Oscara.

Filmy promítáme také během roku. (např. „**Sedm krkavců**“, „**V síti**“). Letos jsme shlédli 8 dílů mrazivého miniseriálu „**Marty is dead**“, který je inspirován skutečnými případy kyberšikany. Dílo obdrželo různá ocenění a je to první český seriál, který získal 23. listopadu 2020 prestižní mezinárodní cenu EMMY. Seriál je svým tématem blízký mladším studentům, ale zaujal i starší generaci.

K poctě milované herečky Libuše Šafránkové, která zemřela 9. června letošního roku a která se zapsala do srdcí i zdejších diváků svou rolí Popelky jsme zhlédli již starší, ale vynikající komedii „**Svatební cesta do Jiljí**“ (1983), režiséra Hynka Bočana. V této vynikající komedii okouzila Libuše Šafránková diváky společně se svým životním partnerem, manželem Josefem Abrhámem.

Po skončení divadelních repetičí v červnu nám zůstalo více času i na další aktivity a mohli jsme zahájit přehlídku současných českých filmů - **České filmové léto**. V červnu jsme zatím v rámci přehlídky zhlédli film „**Teroristka**“ (2019), ve kterém se hlavní hrdinka černé komedie režiséra a scénáristy Radka Bajgara, učitelka v důchodu Marie (Iva Janžurová), rozhodne svérázným způsobem postavit představiteli lokálního zla. Dalším filmem byla pohádka „**Princezna zakletá v čase**“ (2020), režiséra Petra Kubíka. Film využívá vděčný motiv uvíznutí hlavního hrdiny v časové smyčce. V červenci bude prohlídka pokračovat filmy: „**Klec**“ (2019) režiséra Jiřího Stracha, „**Na střeše**“ (2019) v režii Jiřího Mádl a „**3 Bobule**“ (2020) režiséra Martina Koppa.

Kurzy vaření – V Anapě jsme se v rámci **hodin českého kulinářství** učili připravovat „**španělské ptáčky**“, které česká kuchyně přijala jako svůj tradiční pokrm. Kvůli otázkám studentů jsem začala hledat informace, týkající se vzniku názvu tohoto jídla. České jméno tyto masové závitky získaly tím, že je připravovali španělští kuchaři. Matka Rudolfa II., císařovna Marie, byla Španělka a přivezla si s sebou kuchyňský personál. Ve Španělsku jídlu říkají „filetes de ternera relenos“ – plněné telecí maso. Jako druhý chod jsme zvolili **bramborové šišky s mákem a švestkami**.

Pro další kulinářské setkání v Kyrillovce jsme si z našich typických jídel vybrali jedno, které sice podle názvu pochází z Maďarska, ale je v Česku velice oblíbené a najdete jej na jídelním lístku téměř každé české hospody. Jestli typujete **segedínský guláš**, tak jste uhodli. Při přípravě jsme se museli poprat s několika úskalími. Prvním bylo sehnat pravé kvašené zelí, protože zde nechají zelí kvasit jen 2 až 4 dny a druhým bylo najít polohrubou mouku. Zelí jsme sehnali německé, v obřím balení pro restaurace, a mouku jsme použili celozrnnou. Knedlíky díky tomu měly neobvyklý vzhled i trochu netradiční chuť, ale hotové jídlo všem velmi chutnalo a většina kuchtíků si chtěla přidat. Předvánoční atmosféru nám pomohla navodit příprava **rumových kuliček**, které jsme obalovali v kokosu a oříšcích.

V Anapě jsem zorganizovala pečení **velikonočních perníčků**. Společně jsme pak ozdobili perníky ve tvaru vajíček, zajíců, kuřátek a beránků.

V rámci jarního kurzu české kuchyně jsme se naučili, jak uvařit krémovou **špenátovou polévku**. Použili jsme domácí vývar z kuřete, přidali osmahnutou mrkev s cibulkou a zahustili smetanou. Účastníci špenátovou polévku jedli vůbec poprvé, protože se zde objevil teprve nedávno a používá se většinou jen v restauracích jako salátová příloha. Na zeleném špenátu se krásně vyjímalý jedlé květy višňi a macešek, které jsem opatřila zvláště k tomuto účelu.

Pro červnový **kulinářský workshop** jsem vybrala **čočku na kyselo s uzeným žebrem a vejcem**, jako moučník jsme se učili připravovat **tvároňové knedlíky s meruňkami**. Čočka zde není tradiční surovinou tak jako u nás (na rozdíl od pohanky) a spousta studentů jí ještě nikdy neochutnala.

Ovocné tvároňové knedlíky, tak jak je známe u nás, se zde nepřipravují. Obdobou jsou „vareniki“ z hladké mouky, plněné uvnitř tvarohem. Čerstvé nebo zpracované ovoce se přidává na talíř až nakonec. Naši polohrubou mouku jsme nahradili smícháním hladké mouky s krupicí, v poměru půl na půl. Zdálo se mi, že čočka u některých, kteří ji jedli poprvé, budila trochu rozpaky, zato z českých tvároňových knedlíků plněných meruňkami byli všichni nadšení.

Semináře V srdci Evropy – průběžně během roku připravuji literární a historické semináře. Semináře prezentuji v různých skupinách podle probírané látky a také toho, jestli se již studenti některých seminářů účastnili dříve.

Letos to byly například semináře a prezentace: Svatý Václav, Karel IV., Božena Němcová, České velikonoční tradice a zvyky, Karel Čapek, husité, J. A. Komenský, Bohumil Hrabal, Milan Kundera.

Svátky a velké akce

S krajany připravujeme a slavíme české státní svátky a také tradiční lidové svátky. Účastníme se kulturních akcí ostatních spolků a oslav pořádaných městem Novorossijsk.

11. října se členové klubu Mateřídouška zúčastnili symbolické **jízdy cyklistů** různých národností Novorossijsku, pořádané magistrátem města **ke dni Národní jednoty**. Počasí účastníkům přálo a u startu na náměstí Fórum se sešla početná skupina našich studentů.

Dušičky – kromě debaty o původu dne zemřelých a různých zvyčích s tímto svátkem spojených, jsme si přečetli některé balady ze sbírky Karla Jaromíra Erbena – *Kytice* a promítli filmové zpracování balady „Svatební košile“.

U příležitosti oslavy svátku **Dne národní jednoty** (4. 11.), starosta města Novorossijsk Igor Djačenko pozval na městský úřad představitele národnostních menšin, působících na teritorii města. Na programu byly aktuální otázky vzájemného soužití různých národů a další plány na organizování společných akcí. Na závěr setkání starosta města Igor Djačenko a předseda městské Dumy Alexandr Šatalov předali zástupcům národnostních menšin diplomy a poděkování za aktivní účast v životě města. Za český spolek Mateřídouška převzala poděkování zástupkyně předsedy klubu Jelena Bondareva.

Mikuláš – svatého Mikuláše znají v Rusku pravoslavní věřící jako svatého Nikolaje Divotvůrce. I když dárečky zde dětem neroznáší, navštívil letos Mikuláš v doprovodu anděla a čerta překvapené studenty skupiny začátečníků. Poté, co prověřil domácí úkoly a naučené básničky, došlo i na rozdávání sladkostí a některým škodolibý čert podstrčil i cibuli nebo bramboru.

Vánoční besídka – tentokrát jsme vánoční besídku byli nuceni provést díky regulačním nařízením v užším kruhu než obvykle. Hru o narození Ježíška jsme předvedli jen členům spolku v klubové místnosti, a ne v kulturním domě jako předešlé roky. Společně jsme si zazpívali koledy, vylosovali ve vánoční loterii přinesené dárky, a nakonec zasedli ke svátečně prostřenému stolu, plnému dobrot, připravených členy klubu.

Příprava **Masopustu** byla v tomto roce o něco komplikovanější než v minulých letech. Abychom využili fakt, že je město Novorossijsk mořský přístav, navrhla jsem uspořádat masopustní setkání s piknikem netradičně přímo na břehu moře, což se všem jako nápad líbilo. Počasí ale bylo jiného mínění, a nakonec jsme se proběhli v maskách po zasněžené Kirillovce. V klubu jsme se pak zahřáli horkým čajem a poseděli u přineseného pohoštění.

Velikonoce jsme oslavili v Kyrillovce v českém klubu Mateřídouška v neděli 4. dubna. Nejdříve jsem během prezentace podrobně seznámila všechny s českými tradicemi. Noví členové byli tak jako vždy zaskočení českou pomlázkou a jejím použitím. Prohlédli jsme si různé techniky malování kraslic a společně obarvili přinesená vejčička klasickým přírodním způsobem v cibulových slupkách. U velikonočního beránka, nádivky, domácích pomazánek a dalších doma připravených pochoutek.

15. – 17. dubna se ve městě Tuapse zástupci spolku Mateřídouška zúčastnili krajského semináře center národních kultur Kubáni. Sešlo se na něm kolem 50 představitelů národnostních spolků tohoto regionu. Pod názvem „**Kubáň – místo přátelství**“, si představitelé národnostně – kulturních sdružení krasnodarského kraje vyměňovali nahromaděné zkušenosti a nápady.

Hlavní květnovou událostí, kterou pořádá spolek „Mateřídouška“, jsou tradičně **Dny české kultury**.

V tomto roce byly Dny české kultury věnovány dvěma hlavními tématům – 15 let od založení spolku Mateřídouška a spisovateli Karlu Čapka. V sobotu 22. května mohli návštěvníci zhlédnout v hlavní městské knihovně E. Balliona v Novorossijsku film „**Bílá nemoc**“, režiséra Hugo Haase (1937), podle předlohy Karla Čapka. Film k promítnutí s ruskými titulky nám poskytlo České centrum v Moskvě. Pro příchozí jsem připravila prezentaci, během které se mohli seznámit s osobností Karla Čapka a s jeho dílem. I přes stáří dramatické předlohy a samotného filmu, byli diváci zaskočeni aktuálností tématu, které varuje před rozpínavostí diktatur, ukazuje, jak snadno lze zfanatizovat davy, a také jak lidé rozdílně reagují na utrpení jiných, dokud se nezačne týkat jich samotných nebo jejich blízkých.

Konec setkání uzavřel českými písněmi **koncert pěvecké skupiny „Kytice“**.

Druhá etapa Dnů české kultury proběhla v neděli 30. května, v sále kulturního domu v Kirillovce. Historii českého krajského **spolku Mateřídouška**, od jejíhož založení uplynulo v tomto roce již **15 let**, ukázala účastníkům ve své prezentaci předsedkyně Jekatěrina Kralina. Prezentace byla doplněna **výstavou fotografií**, dokumentující bohatou činnost klubu během těchto patnácti let existence.

Dlouho očekávanou událostí Dnů české kultury bylo nakonec **divadelní představení** naší ochotnické skupiny „Fimfárum,“, se kterou jsem připravila upravenou hru podle předlohy Karla Čapka – **R. U. R.** Tato předloha nebyla vybrána náhodně, ale proto, že právě letos je tomu 100 let od uvedení na jeviště v roce 1921.

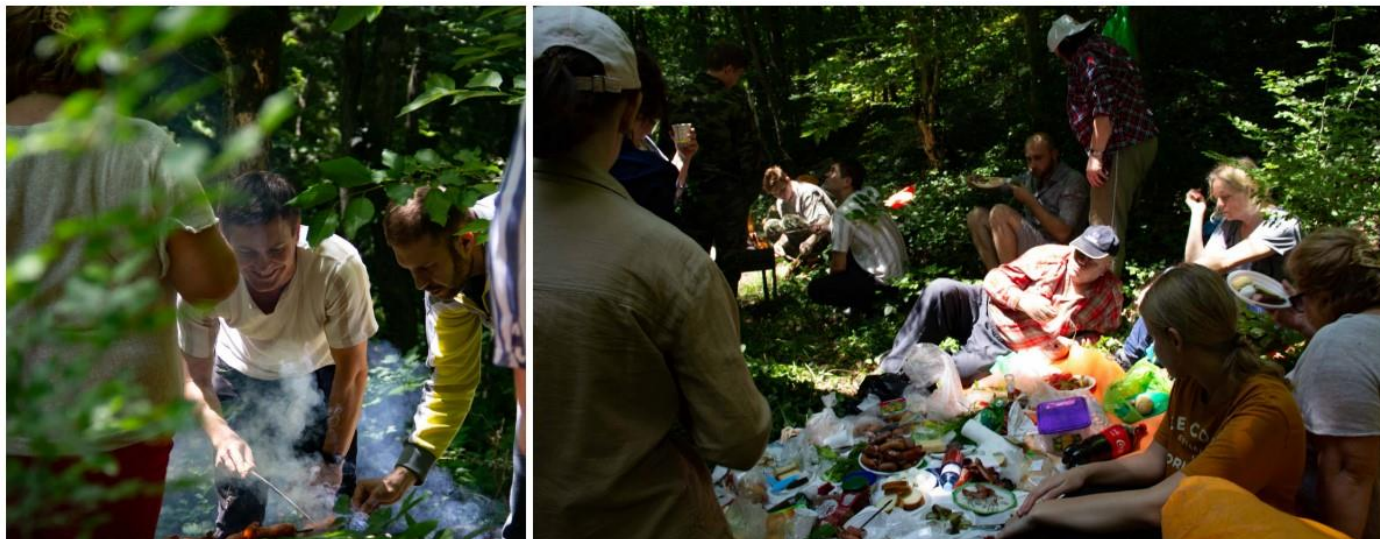

Pokračujeme také v našem **projektu loutkového divadla**, pro které jsme v loňském roce vyráběli vlastní marionety. Nazkoušeli jsme hru „**Dlouhá, Zelený a Rohatý**“, kterou jsem upravila podle tradiční známé pohádky „Dlouhý, Široký a Bystrozraký“.

Naší červnovou tradicí se stalo **čištění pramene**, ukrytého v lesnatých kopcích nad Kirillovkou. Na pochod k lesní studánce jsme se vydali vyzbrojeni spreji proti klíšťatům, opalovacími krémy, gumovými rukavicemi, motyčkami a se zásobou **špekáčků** v batohu. Tentokrát byl pramen zanesen spadáním listím a blátem více než jindy, ale nakonec se podařilo jej znovu uvést do původního stavu. Odměnou nám pak bylo opékání špekáčků u přilehlé říčky. Cestou zpátky jsme si natrhali **materídoušku**, která je symbolem našeho českého spolku. Tady jí říkají „čabrec“ a připravují z ní lahodný voňavý čaj. Někdy od poloviny května ji místní houfně sbírají na slunných

svazích okolních hor. Přiznám se, že jsem čaj z mateřídoušky objevila až tady a stal se mým oblíbeným.

V sobotu 3. 7. plánujeme výlet do Guamského údolí, pro všechny, kteří se podíleli na přípravě a uvedení letošního představení našeho divadelního spolku Fimfárum.

Spolupráce

Spolupracuji se zastupitelským úřadem v Moskvě, Českým centrem v Moskvě, Ústavem filologie a historie RGGU v Moskvě, knihovnou v Novorossijsku, centrem nacionálních kultur v Novorossijsku, kulturním domem v Kirillovce, místním tiskem a příležitostně s dalšími subjekty, například s regionální televizí, která letos vysílala reportáž ze Dnů české kultury a z divadelního představení R. U. R.

Podmínky pro výuku

Největší část výuky češtiny probíhá v klubovně spolku Mateřídouška v Kirillovce, kde se nachází také dobře zásobená spolková česká knihovna. Jsou zde k dispozici dvě malé tabule, CD přehrávač, dataprojektor, nový velký televizor, počítač a reprobedny. V přilehlé místnosti je chemický záchod a voda v barelu.

V Anapě probíhá vyučování jednou týdně v knihovně Literární kavárny.

Učitel má k dispozici také další notebook, fotoaparát, kameru a dvě tiskárny. Do jedné z nich, barevné HP 6310, lze koupit cartridge pouze v České republice.

Podmínky pro učitele

Učitel si s pomocí předsedkyně spolku hledá ubytování sám, já jsem si vybrala jednopokojový byt v centru Novorossijsku. Výhodou je infrastruktura města, nevýhodou delší čas strávený cestou. Do Kirillovky to trvá přibližně jednu hodinu maršrutkou, časté jsou dopravní zácpy. Cesta autobusem do Anapy i s cestou na nádraží zabere asi 2 hodiny.

Ve velké části města je tekoucí voda pouze ráno a večer, v mém domě je slabší přívod i během dne. V létě tady bývají velká horka, kolem 40 stupňů, proto je dobré mít v bytě klimatizaci nebo aspoň ventilátor. Obchody a služby jsou v Novorossijsku podobné jako ve městech u nás.

Informace o Novorossijsku a historii krajanů v této oblasti je možné najít v rubrice Charakteristika destinací.

Různé

Učitel působící v Rusku by měl být připraven na to, že je místními orgány sledován. Často je vystaven otázkám na různá choulostivá témata. Každý rok je také přímo v klubu alespoň jeden speciální pozorovatel. Proto je potřeba kontrolovat, jaké materiály vyučující používá a o čem mluví. Také je třeba kontrolovat filmy, určené k promítání.

Přesto, že spolek nemá masivní základnu, vyvíjí stále obdivuhodnou řadu činností. Členové spolku obětují své volné dny a nacvičují divadelní hry, české písně, sledují české filmy, vaří česká jídla, slaví a připravují české svátky, podílejí se na realizaci Dnů české kultury. Krajanský spolek Mateřídouška reprezentuje již řadu let českou menšinu v Novorossijsku a okolí, účastní se akcí pořádaných centrem národních kultur a městskou správou.